

FRANCIE - Současnost - politická a institucionální charakteristika (1945-1970)

II) V. REPUBLIKA za Charlese de GAULLA (1958-1969)

II.a. Nový režim

Nově vytvořená vláda Charlesem de Gaullem, posledním předsedou Rady republiky, jež byla jmenována 1. června 1958, překvapuje svým složením: nejen že v ní jsou přítomny osobnosti, jež vzešly z velkých vládních politických stran této IV. republiky, ale ani ti nejzarputilejší zastánci francouzského Alžírka zde nejsou vůbec zastoupeni. A co je ještě více zarážející, tato vláda nadále pokračuje v politice vysokých státních úředníků. Této vládě a jejímu předsedovi je uděleno právo jednat prostřednictvím tzv. „nařízení“ (« ordonnances »). Především je však de Gaullovi zákonem z 3. června 1958 udělena pravomoc vytvořit návrh ústavy, který bude postoupen k vyjádření Poradnímu výboru sestavenému částečně z členů parlamentu a který bude posléze předložen k odsouhlasení francouzskými občany v referendu. Podle onoho zákona ze 3. června, tento návrh ústavy měl uvést v praxi následující zásady: pouze mandát nabytý na základě všeobecného hlasovacího práva opravňuje k vládnutí, exekutiva musí být fakticky oddělena od legislativy, vláda je zodpovědná před parlamentem (« Seul le suffrage universel est source du pouvoir [...] Le pouvoir exécutif et le pouvoir législatif doivent être effectivement séparés [...] Le gouvernement doit être responsable devant le Parlement. ») Hned zpočátku nás zde udiví jistá nejednoznačnost institucí V. republiky: požadavek oddělení jednotlivých mocí a jejich představitelů jde ruku v ruce s prohlášením o tom, že se jedná o parlamentní režim, zodpovědný před parlamentem. Nový režim je tedy velmi vzdálen americkému modelu prezidentského režimu.

Text nové ústavy byl slavnostně představen široké veřejnosti ústy samotného duchovního otce, Charlese de GAULLA, 4. září 1958 na náměstí Republiky. Takto byl posléze postoupen k posouzení v referendu francouzskými občany 28. září. Ti, kteří na ni řekli NE,

náleželi buď k některé ze skupin krajní pravice, nebo byli stoupcí komunistů, UFD (Union des forces démocratiques), či z těch, co se sdružovali okolo Pierra Mendèse-France et Françoise Mitterranda z té části nekomunistické levice, která se neztotožňovala s podmínkami, za jakých byl Charles de GAULLE znovu uveden k moci ani s novými institucemi. K hlasovacím urnám se nedostavilo jen velmi malé procento lidí (15%). ANO obdrželo 79% hlasů, tedy zhruba 2/3 těch, co v referendu hlasovali. Tím de facto dali de GAULLovi do rukou plnou moc jednat. Toto vzalo komunistům na 1 600 000 až 1 900 000 hlasů.

Nové státní instituce si lze vykládat vícero způsoby a nová ústava se vžila až po dlouhém období svého zavádění do praxe. Nicméně od roku 1958 se prezident republiky jeví jako vrchol /spojovník/ (clé de voûte) všech složek státu. V souladu s 5. článkem

- 1) „Zajišťuje svým smírčím rozhodnutím řádné fungování veřejné moci, stejně tak jako státní kontinuitu.“ (« assure par son arbitrage le fonctionnement régulier des pouvoirs publics ainsi que la continuité de l'Etat. »)
- 2) Jmenuje Prvního ministra /Premiéra/
- 3) Může „podrobit posouzení v referendu každý návrh zákona týkající se úprav v uspořádání veřejné moci“ (« soumettre au référendum tout projet de loi portant sur l'organisation des pouvoirs publics » = article 11)

4) V případě nejvyššího ohrožení může na sebe brát výjimečné pravomoci (article 16). Prezident republiky je volen širokým sborem voličů, který odpovídá v kontinentální Francii počtu voličů volících v parlamentních volbách. Vláda, zodpovědná před Parlamentem (podle článku 20 ústavy), vzchází z rukou nejvyššího ústavního činitele („chef d'Etat“) a ten tedy musí požívat dvojí důvěry. Oddělení exekutivy od legislativy s sebou rovněž přináší neslučitelnost ministerských funkcí s parlamentními: poslanec, jenž se stal ministrem, musí nutně postoupit své křeslo náhradníkovi.

V. republika se tedy snaží být, podle slov jednoho francouzského novináře, „režimem parlamentním, aniž by měl svrchovanost v rukou parlament“ (« régime parlementaire sans souveraineté du Parlement »). Národní shromáždění je voleno, podle nařízení z 13. října („ordonance du 13 octobre“), na základě většinového hlasování o dvou kolech, při němž je

každý kandidát volen zvlášť („scrutin uninominal majoritaire à deux tours“), přičemž se o tomto systému soudilo, že je s to zajistit vládě většinu. Národní shromáždění má však do značné míry ruce svázané hned několika články ústavy: od nynějška je každý návrh zákona podroben diskusnímu projednávání ve vládě. Ta může přistoupit k „zavřenému hlasování“ („vote bloqué“) a může dokonce požádat parlament o povolení vládnout pomocí nařízení („agir par ordonnances“). Během hlasování o nedůvěře („motion de censure“) se počítají pouze hlasy, které jsou pro vyslovení nedůvěry („seuls sont recensés les votes favorables“). Ústavní rada („Conseil constitutionnel“) volená na 9 let a skládající se z 9 členů (3 jsou jmenováni prezidentem republiky, 3 předsedou Nár. shrom. a 3 předsedou Senátu) tak představuje rovněž jednu z dalších zbraní, v republikánské tradici dosud neznámou, která má působit proti úchytkám parlamentního režimu. Tato faktická kombinace dvou režimů – parlamentního a prezidentského – si pomalu vydobývá svou tvář, ale v roce 1958 se zdá být kabátem šitým přesně na míru Charlesi de GAULLovi. Ten potřebuje značnou volnost ve svém jednání, zejména má-li řešit alžírskou otázku.

Ústava V. republiky udivuje svojí dlouhověkostí. Od revoluce vystřídala Francie 15 ústav a jediné ústavní zákony III. republiky se dožily prahu 20 let. Ústava z roku 1958 je platná dodneška. V roce 1962 je zakotveno její definitivní znění, kdy se prosazuje princip volby prezidenta podle všeobecného hlasovacího práva, a to i proti vůli politické garnitury. Tento princip je potom přijat i francouzskými občany v referendu. Mimo jiné je i poprvé uvedeno v praxi právo prezidenta odvolat prvního ministra a za něj jmenovat jiného, tak jako to bylo v případě Michela Debré a Georgese Pompidoua roku 1962. Následující snahy o pozměnění ústavy ztroskotaly: Regionalizace stejně jako snaha o reformu Senátu byly zamítnuty referendem v dubnu 1969. Georges Pompidou i Valéry Giscard d'Estaing upouští od návrhu omezit funkční období prezidenta na 5 let. Drobných úprav doznala až v roce 1974. 80. léta tak jen potvrdila pružnost tohoto textu. Volba Fr. Mitterranda v roce 1981 ukázala, že ústava není překážkou v cestě k politické alternaci. Během let, kdy ve Francii vládne pravice (1986-1988), se ukazuje možnost tzv. „kohabitace“, kdy vedle sebe mohou nejvyšší státní úřady vykonávat prezident a premiér se zcela odlišnými politickými představami.

Parlamentní volby v roce 1958 svým prvním kolem potvrdily snížení polit. preferencí komunistů. Ostatní strany hlásící se k de Gaullovi se udržely, zatímco gaullistická Unie za novou republiku (UNR – Union pour la nouvelle république) opět dosahuje výsledků RPF (Rassemblement du peuple français) z roku 1951. Ve druhém kole se ovšem začíná polarizovat názor voličů okolo UNR a umírněné pravice, jež se v prvním kole těšily z výhod většinového volebního volebního systému. SFIO obsazuje pouze 40 křesel a komunisté, kteří se stali obětí své izolace během druhého kola jen 10.

21. prosince 1951 je generál de Gaule zvolen prezidentem republiky většinou 62.394 hlasů (78,5% odevzdaných hlasů). Funkce se zhostil 8. ledna 1959, když jmenoval jednoho ze svých chráněnců, Michela DEBRÉ, premiérem. SFIO se na vládě nepodílí, protože nesouhlasí s politikou „nejvyšší přísnosti“ přijatou nařízením z 30. prosince, nicméně bude nadále podporovat de Gaulla při jeho rozhodnutích ohledně alžírské otázky.

Pokud jde o ekonomické otázky, je přijat tzv. plán Pinay-Rueff (plan Pinay –Rueff), prostřednictvím kterého byla přijata politika rozpočtových úspor – zadlužení začínalo přerůstat únosnou mez zejména díky válce v Alžíru. Jsou přijata drakonická opatření v boji proti inflaci:

- 1) snížení platu státních zaměstnanců, konec vyplácení důchodů bojovníkům z 1. a 2. sv. v, kteří nebyli invalidy, snížení podpor znárodněným podnikům. Zároveň rostou daně a ostatní poplatky.
- 2) Otevření celních bariér vůči státům EHS (CEE), aby tak byly dodrženy dohody a aby se francouzské podniky podrobily konkurenční konfrontaci se zahraničím.
- 3) Byl rovněž devalvován frank o 17,5% a tato operace byla zakamuflována vytvořením franku „tvrdého“ („franc lourd“), čímž měl být nastartován zahraniční obchod. Nový frank vstoupil v platnost 1. ledna 1960 a jeho hodnota byla 1/100 starého franku, což odpovídalo 180mg zlata (Za revoluce to bylo 5 g stříbra, do 1914 je jeho hodnota fixní – 0,322g zlata. První sv. válka všechna měřítka posouvá jiným směrem a následující léta jsou jen pokračováním v devalvační tendenci. Od 2. sv. v. je kurz franku určován na základě jiných kritérií (směnnost, schopnost směnitelnosti vůči dolaru a librámu).

Tyto operace měly svůj výsledek jak psychologický, tak konkrétní: byla vytvořena měna se stabilním základem, jež měla umožnit francouzským podnikům proniknout na zahr. trh. Tehdejší nový frank odpovídal tomu, co byla před několika lety něm. marka či švýcarský frank.

Na počátku 60. let, kdy se ekonomika ubírala cestou regulací a plánování ze strany státu – ten je zásadním ekonomickým faktorem. Ministr financí zastává zcela technickou roli, vše důležité se rozhoduje v Matignonu či přímo v Elysejském paláci. HDP (Produit Intérieur Brut) stále roste (hned 2. po japonském HDP). Vláda využívá příhodné mezinárodní konjunktury a dává přednost vytváření francouzských multinacionálních společností, když podporuje sblížování a fúze velkých společností.

Roste i spotřeba (cf. koncept „Konzumní společnost“ – soc. Jean Baudrillard, *Le Systeme des objets*, 1969; literatura: Georges Perec, *Les choses*, 1965) Auto přestává být nedosažitelnou záležitostí, objevují se první supermarché. Jestliže v roce 1958 má ledničku 1 rodina z 10, v roce 1968 je to 7 z 10. Je to rovněž období velkých prestižních projektů: roku 1962 vyplouvá na moře s prezidentským párem na palubě výkvět franc. námořního průmyslu – le *France*. Nejdelší tunel v té době pod Mt-Blanc je v roce 1965. První franc. satelity *Astérix* a *Diapason* jsou vypuštěny do kosmu v letech 1965-1966. V očích generála de Gaulla jde blaho jeho lidu ruku v ruce s hospodářskými úspěchy. Nikdo si ještě neuvědomuje, že tento pozitivní vývoj předznamenává jisté nesnáze, jež povedou ke květnu 1968. Později Georges Pompidou poznamená: « On ne tombe pas amoureux d'un taux de croissance ».

II.a.1. Dekolonizace

Bez jakékoli větší krize proběhla dekolonizace Černé Afriky a Madagaskaru. Pouze Guinea hlasuje pro NE v referendu 28. září 1958, čímž odmítá statut členského státu Společenství (Communauté) zřízeného článkem 1 Ústavy a volí tak nezávislost. Ostatně ono Společenství bylo jen eferní záležitostí, neboť od r. 1960 nabývá Malgašská republika stejně

tak jako státy Černé Afriky postupně úplnou nezávislost a podepisují s Francií dohodu o spolupráci.

Řešení **alžírské problematiky** bylo do značné míry komplikovanější a dramatičtější. Po svém nástupu do funkce nezaujal jasné stanovisko k celé otázce, byl však přesvědčen, že „integrace“ je řešení bez budoucnosti, že nezávislost je nevyhnutelná a že v krátkém časovém horizontu bude nutné, vzhledem k ekonomickému rozvoji země, hledat nějaké přijatelné řešení prostřednictvím společné dohody. 16. září 1959 de Gaulle vyhláší, že se přiklání k právu na sebeurčení. Obyvatelstvu jsou tak navržena 3 možná řešení:

- 1) naprosté odloučení („sécession“)
- 2) pofrancouzštění („francisation“)
- 3) Vládnutí Alžírčanům Alžírany podpořené pomocí ze strany Francie a v úzkém spojení s ní: « gouvernement des Algériens par les Algériens, appuyé par l'aide de la France et en Union étroite avec elle ».

De Gaulle má teď proti sobě čím dál rozhodnější opozici formovanou zastánci francouzského Alžíriska. Tato opozice se zceluje během tzv. „týdne barikád v Alžíru“ (« semaine des barricades d'Alger ») – 24. ledna – 1. února 1960. Ale generál de Gaulle má jistotu v podobě podpory veřejného mínění: 8. ledna 1961 se vyslovuje 75,2% voličů v referendu pro právo na sebeurčení v Alžírsku. OAS (Organisation armée secrète) se nechává poprvé slyšet svými brutálními akcemi v metropolitní Francii.

➔ FLN se utíká k terorismu a přenáší válku do metropolitní Francie. (během 3 let na 50 mrtvých policistů), roku 1961 organizuje další manifestace – dalších 100 mrtvých. OAS odpovídá se stejnou brutalitou: je zavražděn starosta Evianu, jsou prováděny útoky na Pařížskou burzu, na Quai d'Orsay, na sídlo PCF či na dům Françoise Mitterranda. Bomba nastražená na Andrého Malrauxe oslepila dceru jeho domovníka. Zakázaná manifestace stoupenců PCF se proměnila v krveprolití díky policii dost možná napojené na OAS. Mírová vyjednávání v Melunu v roce 1960 ztroskotala. Byla znovu zahájena v roce 1961 G.

Pompidouem, vrchním svěřencem gen. de Gaulla. Představitelé FLN jsou neústupní, de Gaulle byl nucen ustoupit téměř ode všeho: již nepožaduje předběžní uzavření příměří, dává repréz. FLN pravomoc vyjednávat za celé Alžírsko a nakonec i ustupuje od oddělené Alžírka od Sahary, kde byly právě nalezeny zdroje ropy.

Vyjednávání tajně pokračuje v Evianu 7. března. 18. je podepsána dohoda: propuštění válečných vězňů, prozatímní exekutiva s 9 muslimy a 3 Evropany v čele, referendum o sebeurčení, kde se rozhoduje o nezávislosti a přidružení k Francii, záruky pro osoby a jejich majetek v Alžírsku, hospodářská a kulturní pomoc, tříleté setrvání franc. armády na území, na Sahaře 5 let a v námořní základně Mers el-Kébir 15 let. 8. dubna je platnost této dohody stvrzena v referendu, kdy se v metropolitní Francii vyslovuje 90% voličů pro nezávislost Alžírka.

Během vojenského puče (duben 1961) zosnovaného francouzskými generály v Alžírsku (CHALLE, SALAN, ZELLER, JOUHAUD) se většina důstojníků i armádní kontingent rozhodne nedát se na jejich stranu a bojovat v řadách de Gaullovy armády (mnozí za to zaplatili životem). Roste počet atentátů, střílí se na muslimské čtvrti. FLN odpovídá granátovými protiútoky na bary a restaurace, kde se zdržuje evropské obyvatelstvo. Když se OAS rozhodla v půlce června ustoupit od své politiky zastrašování a atentátů, je již pozdě: 1. července se 99% Alžířanů vyslovuje pro nezávislost Alžírka. Ovšem záruky, se kterými počítala dohoda z Evianu, zůstaly jen mrtvými slovy: soužití obou komunit, evropské a muslimské, se ukázala být nerealizovatelným zejména díky vraždám na obou stranách barikád. Většina evropského obyvatelstva utíká během teroru ze strany OAS i FLN zpět do Evropy (zhruba 1.000.000) Odejít chce i část neevropského obyvatelstva, alž. vláda jim to zakazuje – tzv. *harkis*, muslimští pomocníci ve franc. armádě. 25 000 z nich se to podařilo, stihl je za to krutý osud – jsou přijati jako osoby stížené morem a okolo 10000 jich je zavražděno FLN.

Členové OAS jsou pozatýkáni, nicméně z těch, kterým se podařilo uprchnout, je několik, co se pokusili o další záškodnické akce, mezi jinými i atentát na samotného de Gaulla v Petit-Clamart 22. srpna 1962. To byl další popud k umlčení politické opozice, jež volala po návratu k institucím IV. rep. De Gaulle navrhuje volbu prezidenta v přímých volbách, čímž by

byla zajištěna nadřazenost exekutivy („prééminence de l'exécutif“). Rozpouští Poslaneckou sněmovnu, která hrozí nepřijetím návrhu. Opět se obrací na všechny Francouze a jeho návrh je přijat.

Pro Francii tím skončila další kapitola dějin. Po 18 měsících válek vzniká na 14 republik na území Francouzské Afriky. Poslední hodina impéria nastala, a až na Madagaskar a Alžír se celý dekolonizační proces obešel bez krveprolití. Je otázkou, zda tento vývoj pro Francii neznamenal uzavření se do sebe, jakkoli si to gen. de Gaulle nepřál: svědčí o tom změna názvu sekretariátu Společenství, který se 18. května 1961 proměnil v Ministerstvo pro Spolupráci (ministère de la Coopération), jakož i de Gaullovy politické činy samotné.

II.a.2. Jiná zahraniční politika

Po uzavření alžírské otázky má de Gaulle volné ruce a může se plně věnovat dalším zahraničněpolitickým orientacím, což mu mimo jiné usnadnilo i nabytí značné míry vážnosti jak na politické scéně tak u Francouzů samotných. Vzhledem ke svému negativnímu postoji vůči myšlence nadnárodní Evropy se pouští **do dvou zásadních kroků** v oblasti evropské politiky:

- 1) Na jedné straně to byla o udržení Římské dohody o společném trhu zemí (7) západní Evropy z roku 1957,
- 2) Na straně druhé to byla podpora francouzsko-německého sblížení, jež se mělo stát základem budoucí jednotné Evropy, nezávislé na USA.

De Gaulle byl rovněž nepřítelem vojenského uspořádání **Severoatlantického paktu**, jenž začleňoval francouzskou armádu do systému, jemuž velely USA. V březnu 1959 odvolává francouzské vojenské síly ve středozevní oblasti z velení NATO. 3 listopadu 1959 v projevu v Ecole militaire oznamuje plán na vytvoření národní odstrašovací armády (force nationale de dissuasion). První francouzská atomová bomba exploduje 13. února 1960. Vývoj této zbraně pokračuje i nadále, jakkoli je neustále kritizován ze strany USA, které svým spojencům stále navrhuji řešení obrany prostřednictvím mnohostranné atomové síly. /→ DOCUMENT 2/

Tyto politické orientace přirozeně znepokojují ty francouzské politiky, kteří razí cestu severoatlantického společenství a kteří prosazují evropskou integraci. A jejich argumenty jsou pro de Gaulla nebezpečné: neboť po té, co byl vyřešen alžírský problém, de Gaulle svůj úkol splnil a není jej tedy již potřeba. Konflikt, který až dosud přežíval pod rouškou zahraniční politiky se začíná šířit i do jiných oblastí politického života. Když 15. května 1962 de Gaulle znovu potvrzuje, že „Evropa nemůže být jinou než Evropou národních států“, ministři MRP hromadně odchází (podávají demisi) z vlády vedené Georgesem Pompidouem, blízkým spolupracovníkem de Gaulla a nástupcem M. Debré. Socialisté, radikálové stejně tak jako nezávislí rovněž kritizují nové tendence ve francouzské zahraniční politice.

II.a.3. Vzestup a pád gaullismu

II.a.3.i. Referendum a volby v roce 1962

Po konfliktu mezi de Gaullem a značnou částí ostatních politiků ohledně alžírského problému (zejména pak s většinou nezávislých, kteří byli úzce provázáni s francouzským Alžírskem) se nyní rozrůstá i o spory na institucionální úrovni. Je samo sebou, že si tak dobrý stratég jako de Gaulle dokázal získat podporu nejširší veřejnosti, což samozřejmě posílilo jeho pozici vůči zástupcům ostatních nejvyšších státních a politických institucí. Po onom výše zmiňovaném atentátu v Petit-Clamart 22. srpna 1962 sděluje francouzský prezident svůj záměr navrhnout k posouzení v referendu **volbu prezidenta přímou volbou**. Pročež se utíká ke **článku 11 ústavy** o každém návrhu zákona, „jež se vztahuje k uspořádání veřejné moci“, a nikoli ke článku 89, který se týká možností revize ústavy. Tím si vysloužil osočování ze strany právníků, ale i od ostatních politických stran (krom gaullistické UNR), z obcházení ústavních zákonů.

Tímto krokem de facto zahájil boj proti „starým stranám“ („anciens partis“), jež odmítaly soustředění moci v rukou jedné osoby („le pouvoir personnel“). Pompidouova vláda je za to kritizována Národním shromážděním, které ovšem de Gaulle ihned rozpouští. Nicméně **referendum** z 28. října a parlamentní volby, které se konaly 18. a 25. listopadu 1962, rozhodly o dalším vývoji institucí V. republiky. Odpověď ANO obdrželo de Gaullovo řešení od 61,75 % voličů, čili od 46,44 % všech Francouzů, kteří mohli volit. Jakkoli je neúspěchem zastánců odpovědi NE pro de Gaullovu politiku, tento výsledek představuje konec éry referend s téměř jednomyslným výsledkem.

Na rozdíl od roku 1958 se de Gaulle v roce 1962 účastní **volební kampaně** pro parlamentní volby. V prvním kole zaznamenává UNR a její spojenci nárůst voličů, když získávají téměř 2.400.000 hlasů, což představovalo 36 % všech odevzdaných hlasů. Ve druhém, rozhodujícím kole získávají zastánci V. republiky více než 42 % hlasů. Koalice UNR-

UDT (*Union pour la Nouvelle République + Union Démocratique du Travail* /levicová gaullistická formace napojená na UNR/) tak získává 233 křesel. S malým dodatkem v podobě 35 křesel nezávislých republikánů okolo Valéry Giscarda d'Estainga má gaullistická formace parlamentní většinu. To je novinka ve francouzském politickém životě, neboť až do nynějška nemohla žádná vláda těžit zároveň parlamentní většině. Georges POMPIDOU je tak znovu uveden do funkce prvního ministra, kde zůstává až do července 1968. Tento doposud nevídaný jev ve francouzském politickém životě - totiž aby jeden politik byl v čele vlády tak dlouho - svědčí o hloubce proměny, jíž politický systém prošel od roku 1958.

II.a.3.ii. Prezidentské volby a bipolarizace

Politická scéna se od této chvíle stává dějištěm boje o prezidentské křeslo. Prezident republiky, který je volen většinou národa, představuje, podle slov Charles de GAULLA samotného, „spojník, jenž zastřešuje a drží pohromadě budovu státních institucí“ (« désigné par la majorité nationale, [il] est désormais comme la clé de voûte qui couvre et soude l'édifice de nos institutions » /De Gaulle, 9. září 1965/). V prvním kole prezidentských voleb (5. prosince 1965), vyznačujících se vysokou účastí voličů (neúčast menší než 15 %), de Gaulle čelí nutnosti utkat se se svým rivalem v 2. kole. Jakkoli získal více hlasů (43,71 %) než gaullistická formace v parlamentních volbách, je znát, že gaullismus je na ústupu. Jediný kandidát levice François MITTERRAND, leader malé Convention des Institutions Républicaines (CIR) sjednocující levicové politické kluby, obdržel 32,23 % hlasů. Z tohoto skóre lze odhadovat, že zhruba 1 000 000 levicových voličů odevzdalo svůj hlas Charlesi de Gaullovi. (Kandidát středu Jean LECANUET obdržel 15,85 % hlasů.) V druhém kole se tedy utkávají dva 1. kandidáti. Pro François Mitterranda, jenž se nyní prezentuje jako kandidát „republikánů“, tak nyní hlasuje část voličů Jeana Lecanueta a voliči krajní pravice (na doporučení jejich kandidáta Jeana-Louise Tixier-Vignancoura, který získal okolo 5 % hlasů v 1. kole). Mitterrand získává v 2. kole 45,49 % hlasů a de Gaulle, který obdržel hlasy zhruba 60% voličů Jeana Lecanueta, má 54,50 % podporu.

Tato prezidentská volba přispívá k polarizaci. Z kandidatury Jeana Lecanueta vzešel **Demokratický střed** (le Centre démocrate) a z kandidatury F. Mitterranda **Fedeace demokratické a socialistické levice** (Fédération de la gauche démocrate et socialiste FGDS), jež si vytyčila cíl sjednotit nekomunistickou levici. Parlamentní volby v březnu 1967 byly v prvním kole poznamenány nástupem kandidátů stávících se za V. republiku. Druhé kolo už však zaznamenává nárůst na straně levice, a to díky jednak zvýšené neúčasti voličů, ale i díky jejich přesedlání na stranu levice. Zastánci V. republiky tak získávají jen těsnou většinu.

v této chvíli žádá vláda o možnost **vládnout prostřednictvím nařízení** (ordonnances), aby mohla učinit nezbytná opatření pro přípravu Francie na otevření hranic 1. července 1968, v souladu s Dohodou o společném trhu. Tento krok si vysloužil celou řadu kritik i v rámci parlamentní většiny, která hájí republikánské tradice, a zejména pak od Valéryho Giscarda d'Estainga, který již od ledna 1966 není ministrem a který se v této době vyjadřuje prostřednictvím oné kritické formule „ano, ale“ („oui, mais...“).

Po dobu, kdy se podmínky politické hry mění a kdy dochází ke značnému ekonomickému růstu, se hlava státu, poté co se zbavila tíživého břemene v podobě alžírské otázky, zabývá mezinárodní politikou:

- 1) 14. ledna 1964 dává de Gaulle zamítavou odpověď na anglo-americký návrh na vytvoření **mnohonárodnostní síly** /armády/ a
- 2) odmítá **britskou žádost** o přistoupení ke skupině zemí s Volným trhem.
- 3) Rovněž se staví proti tomu, aby **francouzská zstrašovací síla** (force de dissuasion) byla včleněna do celku, kde mají hlavní slovo USA a aby se tak možnosti Evropy rozplynuly v rámci atlantického uskupení pod americkým velením.

Již několik let de Gaulle kritizuje politiku USA,

- 1) ať již šlo o **válku ve Vietnamu** či o americkou intervenci v Dominikánské republice na jaře 1965
- 2) nebo o **privilegované postavení dolaru** ve světové ekonomice od roku 1945.

7. března 1966 oznamuje prezidentu Johnsonovi, že Francie stahuje své jednotky z velení NATO a že si již nepřeje přítomnost složek spojeneckých sil na svém území. Nicméně její přítomnost v Severoatlantické alianci zpochybněna není.

Zástupci polit. středu a socialisté se začínají ostře ohrazovat vůči de Gaullově zahraniční politice.

- Během **6ti denní války** v červnu 1967 de Gaulle vyjadřuje svůj nesouhlas s izraelskou vojenskou intervencí a vyzývá k urovnání palestinské otázky.
- 24. června 1967 během proslovu v Montrealu de Gaulle vyjadřuje své nadšení nad myšlenkou **svobodného Québecu** („Québec libre“).

Generálovy postoje začínají znepokojovat i část členů samotné vládní koalice. Valéry Giscard d'Estaing se staví proti „samotářskému výkonu moci“ („exercice solitaire du pouvoir“) a vyjevuje přání, aby se Parlament dožadoval „normálního výkonu svých funkcí“ („un exercice plus normal de ses fonctions“)

II.a.3.iii. Krize 1968 a odchod generála de Gaulla

V obecné rovině lze situaci shrnout takto: jestliže měl režim V. republiky již brzy dosáhnout 10 let svého trvání, mnozí političtí pozorovatelé si kladou otázku po jeho budoucnosti a po de Gaullově nástupci. V tomto klimatu pak dochází k **událostem z května 1968**. Studentská revolta, jež se zrodila z obav ze selekce a z nevhodného společenského vývoje, přerůstá v sociální nepokoje a ve společenskou krizi. Stávky ochromují zemi a politická krize na sebe nenechává dlouho čekat. Zdá se, že režim, který se chvílemi topí v bezmocnosti, je u svého konce.

Ovšem po několika větách pronesených v **rozhlase** 30. května 1968 se daří Charles de GAULLovi uchopit věc opět do svých rukou. Rozpouští Národní shromáždění, čímž rozmělnil veškeré naděje na revoluci či na jakékoli jiné řešení situace změnou režimu.

De Gaullova strana sice nově vypsané **předčasné volby** vyhrála, nicméně toto výjimečné vítězství se jeví být spíše vítězstvím jejího premiéra Georgese POMPIDOUa než vítězstvím de Gaulla. Ten ihned jmenuje jiného prvního ministra – Maurice COUVE de MURVILLE, která byl od r. 1958 ministrem zahr. věcí. Souběžně de Gaulle plánuje řadu reform. Přeje si rovněž, aby byla znovu potvrzena legitimita jeho postavení a jeho kroky posvěceny všemi Francouzi, pročež vypisuje **referendum** na 27. dubna 1969. Jedná se zde o podporu plánu regionalizace a reformy senátu, jenž měl mít touto reformou nové osazení z řad představitelů kultury, ekonomických a sociálních struktur. Zároveň vydává v šanc svůj prezidentský mandát (většinová odpověď NE reformám bude interpretována rovněž jako vyslovený nesouhlasu s de Gaullovou politikou). Část nezávislých republikánů s Valérem Giscardem d'Estaingem se staví proti tomuto projektu. De Gaulle ztrácí část voličů umírněné pravice, neboť tito lidé dobře vědí, že odchod de Gaulla neznamena vznik vzduchoprázdna a že je zde G. Pompidou, jakožto vhodný nástupce připravený kandidovat. Odpověď NE vyslovalo 53,3 % Francouzů, jež přišli k urnám, zbytek (46,7 %) ANO. De Gaulle podává demisi ihned po zveřejnění výsledků, čímž dává jasně najevo svůj respekt vůči demokratickým principům.

Tento výsledek referenda lze interpretovat ve světle událostí v květnu 1968, která na jedné straně jasně popřely zavedené státní instituce a na straně druhé odmítly tradiční formy autority.